

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

BARCELONA, 18 DE NOVEMBRE DE 1910

NÚM. 1664 ————— ANY XXXII

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

VOT EN BLANC

—¿Y per què, senyor doctó,
no vol unir-se ab nosaltres?...
—Perquè soc de l'«Unió»!

CRONICA

En Guanyabéns, homenatjat

Demà s'homenatja a l'Emili Guanyabéns. Va constituirse la Comissió corresponent, y L'ESQUELLA, que té a gran honor el guardar en la seva col·lecció les primícies literaries del pulcre y inimitable Poeta, s'associà la setmana passada, y avui fa pública la seva adhesió, a la festa en honor d'en Guanyabéns, que als seus merits de literat excel·lents hi ajunta el do de la modestia en un país de vanitosos.

Si no es una cosa del tot nova, cal confessar que no se'ns ofereix cada dia ocasió de glorificar a un Poeta. Perquè en Guanyabéns es això: Poeta. Poeta ab el major exaltament de la paraula. Poeta qual producció no ha arribat encara al poble, ab tot y esser un dels comptats Poetes entre l'eixam pestilent de *versaires* que infecta la nostra obra literaria. En Guimerà, el nostre geni nacional, pogué veure desfilar un dia pel davant seu les masses catalanes, quals fibres ha remogut mil cops ab els desbordaments passionals de les seves tragedies.

¿No hauria estat millor que l'homenatge an en Guanyabéns, Poeta, y Poeta a seques, sense altre atribut que'l de la seva lira, s'hagués sortit del cercle dels iniciats pera interessar les nostres multituds?

Potser mai com en els nostres temps, en que s'ha fet substancia poètica de les garlandes de l'antigor, dels helenismes d'a quarto el rengle y de les decoracions Lluís XIV, podia essernos de tan alta conveniència aixecar la figura d'un escriptor qual obra personal, forta, impecable, encoratjadora, significa, pera la poètica catalana, com una mena de retorn a la natura. Tot un cummul de circumstancies han dut als nostres *versaires* a oblidar el sagrat principi que consisteix en saber extreure de l'essencia mateixa del poble el germen de les altes creacions. D'aquí el desviament del nostre public per aquest estol de constructors de versos, obrers de la poesia, acobladors pacientissims de paraules, en el fons de les quals no hi batega la més lleu guspira d'emoció.

No es en Guanyabéns dels que creuen que està la poesia continguda en la virtualitat dels mots. Y els llacs somniadors, els selvatges aragalls, les gòndoles romàntiques, els unicornis simbòlics y les mil curiositats mitològiques que formen l'arsenal poetic, retoric y carrincló, està suplít en la seva obra per un fondo sentiment de les coses de

CURTA INTERINITAT

— Tan be que m'anava aquest equilibri!... Ara, deixa l'automobil y torna a agafar la tartana!

la vida, per una eloquencia de bon gènere y una visió exacta de la realitat que dona als seus versos clarors lluminosos. Unicament els curts de gambals, els que s'accontenten ab el simulacre de les coses, els que prefereixen un paisatge convencional als esplendors del bosc a plena llum, els que estimen un retrat més que la cosa retratada, els curiosos impassibles que's conformen a mirar de lluny, com en els museus, poden vantar les qualitats d'aquesta poesia que'n diriem de fabricació, y qual element primordial arrela en un centenar d'expressions més o menos escullides.

L'obra del Poeta no està per complet en els seus versos. Ans es el millor Poeta el qui acerta a expressarse ab major simplicitat, sabent allunyar de la paraula tota expressió pretenciosa. La gracia del Poeta radica, al nostre entendre, en la seva fantasia. Y en saber extreure dels fets y gestes més vulgars aquet sentiment alat, subtil y adorable està l'obra del Poeta. O la paraula no vol dir res, o, abans que tot y per damunt de tot, equival esser Poeta a home d'una ductilitat accentuada, més bella y més profunda que la que'ls altres homes posseeixen. Esser Poeta y esserho de debò significa expandir enllumenadores claretats damunt l'ànima dels homes y de les coses, endinsantse en el sagrat dels cors pera extreure'n lo perfecte y enlairat. Poeta, en una paraula, vol dir narrar les propies sensacions d'una manera original per rares disposicions de la paraula, valentse d'imatges y conceptes que despertin quant hi ha en els nostres cors de més fondo y inconegut...

Aquestes són, al nostre entendre, les qualitats dominants en l'obra d'en Guanyabéns, y per això trobem de justicia que se li fassi acatament, sols siga pera desmentir la falsa reputació de prosaics que'ns acompanya, al ensems que pera demostrar que sabem distingir entre'ls Poetes y els que ho semblen, en temps en que ha florit entre nosaltres tan gran nombre de verbalistes.

Sortosament l'homenatge an en Guanyabéns s'ha salvat del perill en que hauria caigut de no resoldre's tan aviat la forma com havia de durse a terme: aquell etern enfilall d'articles més o menos literaris, que aixís que troben ocasió engeguen els nostres més distingits pixa-tinters poetics.

Salvada aquesta temensa, benvinguda l'iniciativa que tendeix a honorar el més elegant, el més excel·lents y el més inspirat dels nostres moderns Poetes.

Y pera donar a l'homenatge tota la seva amplitut, trobem justa l'idea de que, mitjansant una suscripció entre'ls admiradors d'en Guanyabéns, se fassi

una edició popular de les *Voliaines*,—per exemple—aquelles poesies fetes, segons el Poeta,

*de coses ja passades,
de velles recordances,*

ab destí a la mainada de les Escoles municipals.

Sols que, al revés de lo succeït ab les d'en Guimerà, hem de procurar que no quedin pel camí.

Boy

Entre cavalls

Un estable. Fermats, de cap a la menjadora, dos cavalls esperen pacientment l'hora del dinar. L'un es blanc; l'altre, negre. Aquet, com a negre, més inquiet, romp el silenci.

—Ah!... Una mala noticia. ¿No sabs lo que passa?

—Ja m'ho figuro... S'han apujat les garrofes...

—Fart!... No més penses ab la taula, tu... Pitjor, molt pitjor que això. Ahir vaig sentir que l'amo ho llegia en un diari. Diu que a Casa la Ciutat s'hi ha presentat una senyora demanant autorisació pera vendre carn de cavall.

—¡Ai la grandíssima!... ¿Això una senyora?... Jo'm creia que'l *bello sexo* no's cuidava més que de posarse barrets ben grossos y de reclamar el dret electoral. ¡Sí que estem ben frescos!...

—Y tant!... N'hi ha pera fershi a cosses...

—Sort, per xò, que don Tiberio Àvila...

—Sí, fia't de don Tiberio y no corris... ¿Sabs tot lo més que farà, potser, aquet *tío*?... Enviar una carta als diaris dient que protesta y sollicitant, en ultim extrem, que se'ns mati per algun procediment científic.

—Vaya!... Com si morir científicament no fos morir. ¡Ai senyor, que es trist ser cavall!

—Val més ser burro.

—¿Què?... ¿No hi entren els burros en la proposició de la senyora?

—Es de suposar que no, perquè, d'entrarhi, ja ho hauria especificat en la demanda.

—Ara que ab això dels automobils se'ns presentava un pervenir tan felís!...

—Ja pots dirho. Ab la marxa que duiem, aviat dels cavalls no més se n'hauria parlat com d'una cosa imaginaria. Un vapor de sis mil cavalls... Una màquina de doscents cavalls... Un Panhard de vintiquatre cavalls...

—Y mentres el Panhard hauria anat corrent per les carreteres, y el vapor navegant pels mars, y la màquina rodant a la fàbrica, nosaltres aquí a la quadra, tranquils com un

canonge, menjant, bevent, dormint, sense més obligació que la de ventarnos les mosques...

—Y ara, té, en compte de veure'ns elevats, com esperavem, a la noble categoria de mesura de forsa...

—Convertits de cop y volta en biftecs o en salsitxes...

—Ja té raó el ditxo: quan un se pensa estar be...

—Les senyores van a Casa la Ciutat a conspirar contra la seva existencia. Y digues, ¿quàn comensarà això?

—¿El què?

—La venda de la carn nostra com a materia comestible.

—No ho sé. Ara com ara, no s'ha fet més que presentar l'instancia.

—Ah!... Així, no t'amohinis. ¡No va poc llarga la cosa!...

—¿Vols dir?...

—Però ¿que no sabs com està montada la màquina municipal?... Mira. Ara l'instancia passarà al negociat corresponent; del negociat anirà a la Comissió; la Comissió l'enviarà al facultatiu pera que l'informi; informada, tornarà a la Comissió, que nombrarà una ponencia que l'estudii; un cop es-

COMPETENCIES

—Ont vas, noi?

—Me n'anava al Paralelo a veure La diosa del placer.

—Y vina a casa, tonto!...

tudiada, pujarà altre cop al negociat; del negociat baixarà a secretaria; de secretaria...

—¿Total?...

—Mesos, anys, tal vegada sigles, de tramitació.

—Ah!... Sent aixís...

(En aquet moment entra l'amo. Tira dues garves d'aufals a la menjadora y torna a anarse'n sense dir paraula.)

—Sent aixís... dinem, dinem!...

MATIAS BONAFÉ

Inauguració del monument al Dr. Robert

Per dos conceptes serà memorable la fetxa del passat diumenge: Barcelona va enjoiarse ab un nou monumnt, fort y originalíssim, y Catalunya pagà el deute de gratitut que ab un dels seus homes més ilustres tenia pendent.

Si be no varen anarhi tots els que devien, la multitud que assistí a l'acte fou immensa, tan immensa com l'alegria que brillava en tots els ulls y que en diverses ocasions esclatà en xardorosos aplausos.

No es possible enumerar les representacions que en la plassa de l'Universitat varen congregarse; pera expressarho ab exacta brevetat hauriem de dir que hi va anar tot Catalunya. No altra cosa significava l'estol d'entitats, delega-

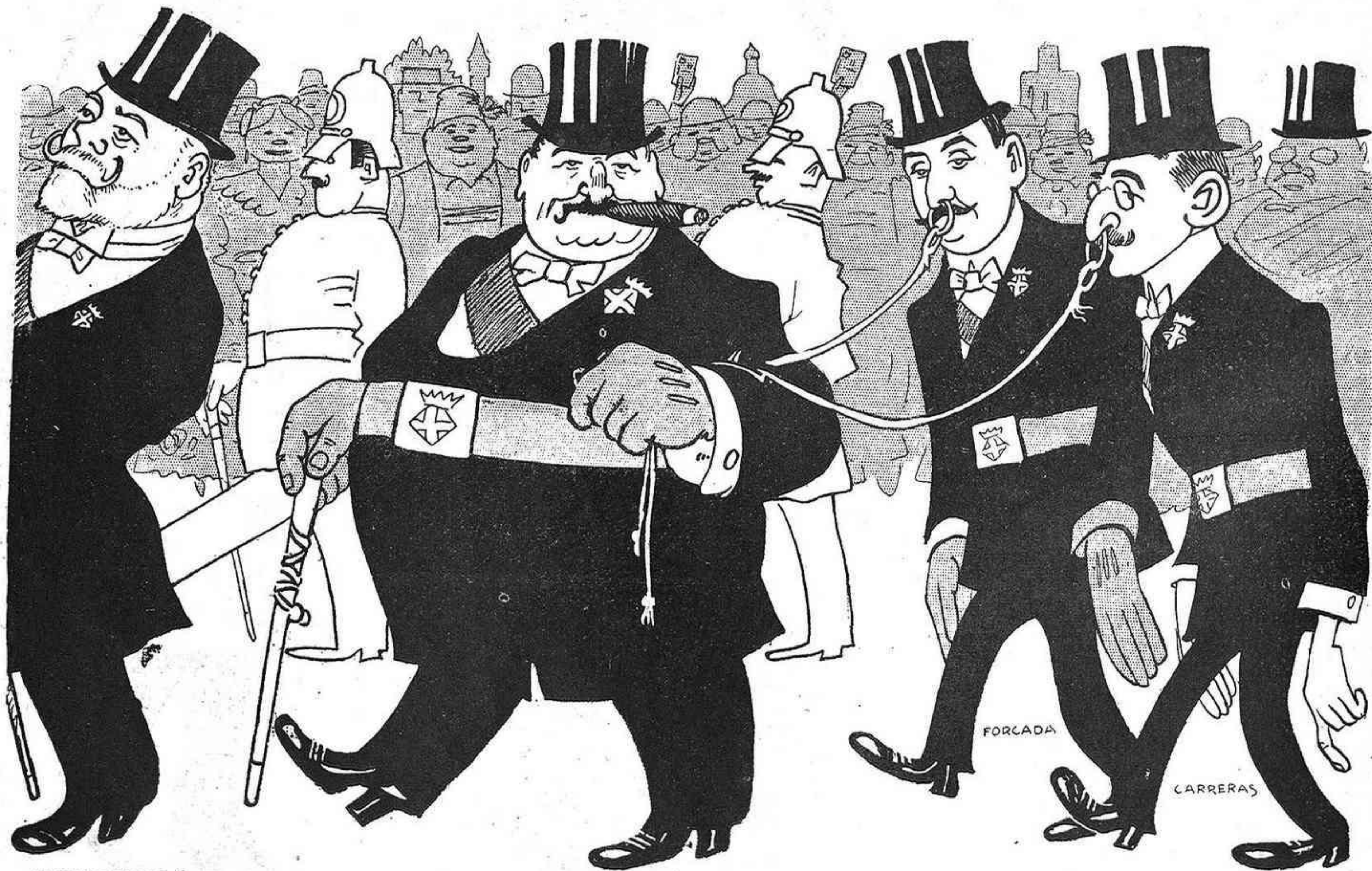
cions, regidors, diputats provincials, diputats a Corts y senadors que al peu del monument proclamaren el diumenge, al mateix temps que'l seu reconeixement al gran patrici que en aquells moments se glorificava, el seu inextingible amor a la terra per la qual visqué y morí el doctor Robert, sembrador d'energies y model d'homes purs y abnegats.

L'acte de l'inauguració, un poc deslluït per les rareses del dia, va celebrarse ab arreglo al programa convingut. Parlà primer don Albert Rusiñol, oferint a Barcelona el monument, degut al genial esculptor don Josep Llimona; va llegirse després un bell discurs del doctor Fargas, y per fi el regidor senyor Juncosa, que portava la representació de l'arcalde, acceptà ab gratitut la magnífica obra d'art que Catalunya dedica al més preclar dels seus defensors.

En suma; una festa, dintre de la seva senzillès, magnífica, y una nova pàgina de gloria pera la nostra ciutat ben-volguda.

Ab aquet número de L'ESQUELLA va, sense augment de preu, un plec de quatre pàgines de DEL BORN AL PLATA, «Impressions de viatge», per Santiago Rusiñol.

D'un bon tros lluny t'he vist venir pel carreró estret de l'iglesia, duent a la mà el «Kempis» auster, junt al flamant porta-monedes.

L'EXCURSIÓ MUNICIPAL A VALENCIA

EN VINAIXA:—¡Eh!... No volien venir, no volien venir, y mireu que mansos se-gueixen... Y es que, es allò: tractantse de farolejar y divertir-se d'arròs, no hi ha dretes ni esquerres: ¡todos somos unos!...

A cada pobre que, al teu pas,
te suplicava, tu, amatenta,
bo y compadintlo ab tendres mots,
la teva almoina me li feies.

Al allargâlshi els centimets,
tots ells besaven la moneda,
no sé si en gracia al seu valor
o per venir de tes mans belles.

Jo t'hi esperava, al cap-d'avall
del carreró estret de l'iglesia;
y tu, al passar per davant meu,
m'has somrigut ab complascencia.

El teu somris gràcil y dols
ha fet tant bé a l'ànima meva!...
Si hagués gosat, t'hauria dit:
—Que Deu li pagui, senyoreta!...

MAYET

Els abstencionistes

En Pep Anton era un treballador del moll, bon home, bon ciutadà, bon pare de família. Estava inscrit, com pertocava, a la societat de resistencia, y no faltava mai a cap reunió, ni deixava mai de pendre part en les deliberacions. En tots els debats que se suscitaven, el president pronunciava repetides vegades les paraules sacramentals:

—El company Llofriu té la paraula.

Llofriu era'l cognom del nostre home.

En la seva pintoresca oratoria, en Pep Anton parlava y parlava de totes les qüestions que's presentaven; examinava el costat bo y el dolent, els inconvenients y les ventatges. Però el cas es que mai s'acabava de decidir en un o altre sentit.

Una vegada, discutintse una proposició, al demanar en Pep Anton la paraula, el company president li preguntà:

—En pro o en contra?

En Pep Anton quedà parat. Al cap d'un moment contestà:

—Oh, veureu! Encara no ho sé com serà.

Riaïlada general.

El president insistí:

Com que hi ha tres tornos de cada manera, cal que digueu si parlareu en pro o en contra.

—Doncs en contra y en pro!—exclamà enfutismat en

Pep Anton, afegintli un reneç recargolat de treballador del moll.

Després dels llargs debats venia la votació. El vot d'en Pep Anton era sempre'l mateix:

—Jo m'abstinc—deia.

Y no se'l podia treure mai d'aquí. S'abstenia sempre.

Quan els seus companys li preguntaven el perquè de les seves abstencions, el bon Pep Anton responia:

—Es que jo no vull responsabilitats en el cas de que's fassi un bunyol.

Com que, alguna vegada que altra, la societat feia bunyols, car es propi dels humans l'equivocarse, en Pep Anton exclamava aleshores, triomfalment:

—Ho veieu? Ja l'heu errada. Però consti que jo no hi tinc cap responsabilitat. Me vaig abstindre...

Entre'ls companys d'en Pep Anton, el sistema d'aquet feu prosselits. Realment, allò d'abstindre's en les votacions era una cosa molt prudent, molt entenimentada, molt seria, y que, sense perill d'equivocarse, permetia sovint atribuirse la raó més endavant. Però tant s'extengué, entre'ls companys de la societat, el sistema d'en Pep Anton, que un cop, en

DIUMENGE PASSAT

—Què diu, que'ls lerrouxistes no hi han anat, a la festa del doctor Robert?
—Y es clar, dòna. No hi volen saber res, ells, ab metges... Com que són gent que ja no té cura!

una votació importantíssima, el secretari proclamà el següent resultat:

—Vots en pro, 0. Vots en contra, 0.

Tots els votants s'havien abtingut!!

L'emoció fou enorme.

—Què hem de fer ara?—se preguntaven els uns als altres.

El president y el secretari van correr a consultar a un advocat.

*
* *

Que a què treu cap aquesta historia? Ja'ls ho direm. En primer lloc, ens sembla—encara que mal ens està el dirho—que per sí mateixa té ja prou gracia pera esser oferta als nostres lectors. Y en segon lloc, de l'istoria precedent se'n desprèn una *moraleja*, que pot ben aplicarse a la realitat.

Perquè aquí hi ha una vella entitat que l'ha adoptada, la costum d'abstenirse. Ve la gran festa de l'Homenatge del dia 20 de Maig, y s'absté de portarhi la bandera. Venen unes eleccions municipals, y vota en blanc. Ve l'inauguració del monument al doctor Robert, y s'absté d'assistirhi.

Y lo bo es, en aquest ultim cas, que l'entitat de referencia, catalanista y nacionalista fins a l'ultim extrem, ha coincidit ab les autoritats centralistes y ab els lerrouxians, que també s'han abtingut.

Ja hauran comprès els nostres lectors que l'entitat aludida no es altra que l'honorable «Unió Catalanista», la qual segueix el sistema de l'honorable company Pep Anton.

WIFRED

EXTRANGERS
ENTRANT AL PORT DE BARCELONA

—¡Aiai!... ¿Y doncs què xerraven aquells diaris alemanys?... Si'l monument de Colón encara hi es tot...

EN PRO DE LA BEGUDA

El nostre estimat amic en Pere Corominas, autor de «La vida austera», obra, entre parèntesis, molt bella, ha deixat un moment l'austeritat, y en un article raonadíssim, ple de números y d'estadístiques, en el lloc d'honor d'«El Poble», ens parla de la beguda.

L'article es trist, es un ric dolorós pels que encara creiem que'l vi, aixís com si se n'abusa pot portar moltes «controversies», y discussions, y alguna que altra garrutada al seno de les families, begut a temps y sense trafica se'n contenen miracles del bé que fa: dona empena, anima la sang, du primavera al cos y a l'ànima, ataca en les seves arrels les idees conservadores que tots portem amagades, es bo pera la llibertat, fa l'home fort, li dona dalit, y, sobre tot, es espirotuós, y d'espirotuós a espirotual no hi va gaire diferencia, y avui dia que'l burgès y el que no ho es, però que s'hi apropa, estan tan metodisats ab pràctiques de positivisme, una mica de pessigolles a les cordes sensibles de l'ànima les creiem tan convenients que, junt ab en Corominas, votem pel vi, o, més ben dit: votem per la Santa Beguda.

Hem dit que l'article era trist, no per l'intent, sinó pels datos. Compari el llegidor y mediti:

Any 1909.	26.883.906	quintars m. de raims.
» 1910.	21.702.032	» » »
	Disminució 5.181.874	» » »

Hem perdut, doncs, cinc milions cent vuitanta un mil, sense'l pico (no'ns agrada regatejar), y el poble que no més en un any perd cinc milions cent vuitanta un mil ab vuit cents setanta quatre quintars de raims, que haurien sigut vi aixís que'ls haguessin trepitjat y passat pels engranatges d'una destilació ordenada, no sols hi perd d'interessos, respectables baix tots conceptes, y més venint de la beguda, sinó que la falta de beure pot portar encara més tristesa a la nostra Espanya negra y a la nostra Catalunya grisa, y això ho tenim de combatre tots els patricis que desitgem una Patria rica y plena.

Nosaltres no som com en Zulueta, que vol «més boscos y menos vinyes». Si ell diu que ab boscos hi ha més aigua, y com més aigua més vi, nosaltres direm que haventhi més vi també hi hauran més taverners, y com més taverners més aigua. Nosaltres creiem que'ls cinc milions cent vuitanta un mil, etc., de raims que s'han perdut són més perduda pera la terra que si tallessin tots els pins del Tibidabo y la Rabassada; nosaltres creiem més: creiem que si poguessim fer números dels transtorns, les hores tristes, els decaiments, les neurastenies y els versos que ocasionarà aquesta falta de raims, podriem dir que:

1909. Casos alegres	18.480	entre'ls habitants d'Espanya
1910. » tristos	4.220	» » »
	Perdues morals 14.260	» » »

Catorze mil doscents xei.xanta homes, dones y criatures que, per falta de beguda, han patit de tristor y d'angoixa per la rebai.xa de la cullita.

Com diu l'amic Corominas, convé guardar el vi, convé guardarlo, costi lo que costi y peti qui peti, pel bé del poble, del clero, de l'art, de la política, y fins de la ciencia. Si a l'Argentina no'n tenen, que prenguin «mate» y que s'esperin; si a l'Anglaterra els en falta, ja tenen

MUNICIPALESCA

Podria versar, la nota municipal d'aquesta setmana, sobre la conferencia, segona de la serie, que *nuestro distinguido amigo y correligionario, el digno concejal señor Marial*, —com diu d'un quant temps ensà *La Publicidad*—va engargarnos l'altre dia. Podria, aixís mateix, anar dedicada a la provisió de l'Arcaldia, que, vulgues que no, s'ha empenyat en Roig y Bergadà en treure's del damunt.

Però un aconeteixement imprevisit, d'aquells que no's donen aixís com aixís: l'estrena d'una comedia, escrita *nada menos* que per un regidor, treu importancia a tots els altres incidents municipals. Res, doncs, més natural que, pagant tribut a l'actualitat, dediquem a *La noia maca* aquesta nota, sols siga per haver vingut la seva representació a confirmar lo que la setmana passada deiem.

* * *

Ab l'estrena de *La noia maca* s'ha demostrat una vegada més que no es el regidor un ciutadà de facultats semblants a les dels demés homes, y que no són els nostres representants en el Consistori gent que ajustin els seus actes a lo que l'enteniment els dicta.

¿Com, si no fos aixís, se compendria el mal pas donat per l'Iglesias, que, simple ciutadà y en la plenitud de tots els drets, tant belles proves ens té donades del seu talent d'autor dramatic?

A regidor havia d'arribar el nostre dramaturg insigne pera oferirnos una comedia com la que acaba d'estrenar. *La noia maca* no es un drama de l'Iglesias que nosaltres coneixem. *La noia maca* es producte de la fantasia d'un regidor, que farà indubtablement les comedies de la manera que li es propia el dia que repregui la normalitat, cosa que de tot cor desitgem.

* * *

El drama de l'Iglesias va portar al Romea gran nombre de regidors, lerrouxistes en sa immensa majoria. Pel qui no estiga al *tanto* de les coses de l'Ajuntament no deixarà, ab seguretat, de constituir aquet fet un altre contrassentit. No aixís pera nosaltres, que hem escrit les ratlles ab que comensa aquest article.

En Callén, en Carraté, en Domenech, en Morales Pareja y en Mir y Miró, entre altres que no'ns venen, de moment, a la memoria, van complir divendres ab un dever de companyerisme anant a aplaudir l'Iglesias. De la dreta hi havia l'Albó. L'esquerra estava representada, a l'estrena de *La noia maca*, per en Ramoneda y en Juncosa. An en Lluhi no se li va veure el pèl. En Lluhi's va negar a anar a Romea, perquè, escarmentat de quan la cèlebre proposició relativa als fets de Juliol, va desapareixer l'Iglesias del Consistori l'altre dia, a l'anarse a posar a votació lo de les obres dels jesuïtes...

També hi havia en Marial. Hi havia en Marial seguit de l'imprescindible noi Griera, cosa que no sorprendrà a ningú. si's té en compte que a *La noia maca* hi fa un paper en Barbosa.

* * *

En fi, una mala nit pera l'Iglesias y un negoci rodó pera la companyia del tramvia de *San Andrés y extensiones*, que va veure's obligada a posar servei extraordinari.

Perquè divendres, senyors, ja no va esser una barriada, sinó tot un districte, lo que's va moviliar!

Llàstima d'esfors, que ha donat una altra victoria an aquets lerrouxistes, que Deu confongui.

Y això no pot esser.

Anem en compte, doncs, o de lo contrari potser fins l'Aladern seria capas de veureshi ab cor.

—At, quins sombrerets més monos!... Si tingués diners, me'n compraria un.

—Què'n soc de beneita jo, també!... No tinc quartos, però tinc bossa...

wisky pera matar el temps, y si a Suïssa tenen set, que prenguin granisats dels Alps; nosaltres no'ns podem dependre de lo poc que'ns queda: del vi.

Convé ser austers, però no tant, perquè això de l'austeritat, quan es com la d'en Corominas (que sab lo que escriu y ho escriu molt be), es una cosa respectable, però quan se n'apodera el burgès sempre acaba del mateix modo: rebaixant el sòu del servei y donant menos quartos pera anar a la plassa.

En la nostra estimada terra la falta de vi es sempre estalvi.

XARAU

JUST

INAUGURACIÓ DEL MONUMENT AL D. ROBERT

La multitud, rodejant les senyeres de les entitats.

El monument.

PAPERAM

EL AÑO EN LA MANO, *Almanaque-Enciclopedia de la vida práctica para 1911*.—Fa quatre dies que ha sortit i no'n tardarà gaires a agotarse aquest llibre interessantíssim a tothom per lo que té d'útil i de distret, més que llibre, magatzem de sabiesa popular que's porta ell mateix la propaganda en ses 500 y pico de planes ilustrades, atapaides de coneixements científics, de dades històriques, d'amenitats curioses, de notícies fresques.

El Año en la Mano compta avui el quart any de sa publicació, y cal confessar que, ab tot y l'èxit dels precedents, sos elements directius no s'han pas adormit damunt dels lloers, ans pel contrari, l'*Almanac* que tenim a la vista pot dirse que, artística y literàriament, supera als anteriors. La part enciclopèdica hi es nombrosa y s'hi tracten en ella tantes matèries diverses, totes dignes d'atenció y d'estudi, que'l llibre resulta veritablement un amic conceller pera la *vida práctica*, disposat a resoldre tota mena de consultes en tots els rams de l'art, de la ciència y de l'indústria. En el volum, que conté, com es de llei en tot almanac-dietari, el santoral y el llibre pera notes, hi ha condensada tota l'història de l'any a Espanya y a l'Extranger; un resum d'Agricultura práctica; una secció d'invents y descobriments de caràcter mundial; un compendi de l'any astronòmic, l'any religiós y l'any judicial; un grapat de receptes de cuina moderna; un compendi de fires y festes; un estudi sobre abreviatures comercials; una descripció dels últims dirigibles y aeroplans; una notícia sobre les exposicions de Seattle, Bruselles y Buenos Aires; un record pera'ls morts cèlebres; una relació ilustrada descrivint els nous acorassats; una nota tocant als Centenaris que han tingut lloc darrerament; un estudi sobre'l cometa d'Ha-

ROBERT

Llegint els discursos.

lley; una reproducció magnífica de 16 quadros de Goya; y seccions d'Història, Idiomes, Literatura, Música, Medicina, Política, Economia domèstica, Geografia, Viatges y Amenitats.

El Año en la Mano para 1911 conté aprop de mil gravats, tots originals, y va imprès cuidadosament en bon paper, lo qual permet que les ilustracions tinguin el degut relleu. Y, per damunt de totes aquestes ventatges, que fan d'aquest almanac un llibre únic a Espanya, hi ha una ganga que fa obrir l'ull al lector més exigent. *El Año en la Mano* regala, junt ab el tomo, una participació de la Rifa de Nadal, ab la que, en cas de treure, li pot tocar una quantitat no gens despreciable. Regala això y uns hermosos objectes variats, que, en combinació també ab la Loteria, poden treure tots els compradors de l'enciclopedia práctica.

Si no ho volen creure, arribinse als aparadors de la casa Thonet, botiga de mobles del carrer de Pelayo, que allí els veuran exposats.

TRASPLANTADES.—El delicat poeta don Emili Guanyabéns ha fet un gran servei a la literatura catalana ab aquest llibre, triat recull de poesies franceses contemporànies. Es un bell mostrari de lo millor que, en diferents gèneros, han produït els versaires de la nostra veïna república. Inútil dir que, tractantse d'en Guanyabéns, la traducció de les composicions resulta un teixit de filigranes. Acompanya a l'aplec de versos un seriós proleg-estudi d'en Pérez Jorba.

DE TURISMO (*Mallorca*).—El llibre no es una guia de Mallorca, com sembla despendre's del títol. Es una colecció d'impressions de la vida mallorquina degudes a la delicada ploma de l'escriptor don Pere Ferrer Gibert. En les descripcions d'ambient y de paisatge, aixís com en el retrat de tipus y costums, ha estat encertat l'autor de *Visiones de Mallorca*. Un dels capítols més interessants es el dedicat an en Santiago Rusiñol. L'obra comença ab un curt proleg de don J. M.ª Tous.

POESIES, per *Francesc Matheu*.—En un petit y simpàtic volum han sigut aplegades les millors composicions del nostre gran poeta íntim, un dels que ab més dret ostenta el títol de Mestre en Gai Saber. Lo més excel·lent del seu *Reliquiari*, dels *Brindis*, de les *Cansons*, aquí's troba curosament recullit en un ben presentat tomet que fa honor a la «Colecció Varia».

ARTE DEL ACTOR, per *Coquelin*.—Es un notable estudi crític, escrit pel gran actor francès, interessant pera'ls actors y pera tothom, doncs fins els més llecs en coses de teatre han de disfrutar al llegirlo y enterarse d'un sens fi d'originalíssims pen-

saments y graciosos anècdotes ab que ve amenisat el treball que tenim a la vista. La traducció, deguda a un tal Castillo de Burriach, nom que sona a pseudonim, es bastant cuidada.

EL VAUDEVILLE.—Ab aquest títol ha comensat a publicarse un setmanari dedicat a publicar, en forma de folletí, les més celebrades obres alegres del teatre estranger.

LAMENTOS Y PROYECTOS ALREDEDOR DE LA ADMINISTRACIÓN MUNICIPAL.—Memoria que, sobre assumptes municipals, ha escrit ab bastant acort don J. E. Muñoz de la Peña. El folletí va dedicat al nostre Ajuntament.

SOLTERA, CASADA Y VIUDA.—Pas comic en un acte, de *gran risa*, per Enric Lluelles. Forma en la Biblioteca Popular Teatral.

ATHENEUM.—Es el primer número d'una nova revista que publica'l «Centre de Lectura», de Reus.

LA MARMOTA.—Parodia en un acte, de Conrat Roure. Ha sortit en la «Biblioteca Popular Teatral».

LO QUE DEBE SABER UN MINISTRO DE HACIENDA.—Discurs inaugural del curs de 1910-1911, llegit pel seu autor, el notable economista don Guillem Graell, en el saló del Foment del Treball Nacional.

HOMES DE FIRA.—Drama en un acte y tres quadros, arranjamnt d'una narració inglesa, per A. B. C. Es l'obra 27 de la «Biblioteca Popular Teatral».

TARRACO.—Havem rebut el número 9 d'aquesta important revista.

EL LLADRE.—Comedia dramàtica en tres actes de H. Bernstein. Traduida pels senyors Millà y Casademunt, s'ha publicat en la Biblioteca de *La Escena Catalana*.

PAU GIBERT.—Cansó popular catalana. Porta el número 84, en l'ordre del Cansoner Popular que publica *L'Avenç*.

SEPT SCIENCIES

TELÓ ENLAIRE

PRINCIPAL.—Diumenge a la nit, ab una brillant y nombrosa concurrència, tingué lloc la funció commemorativa de l'inauguració del monument Robert. Formaven part del programa: *Andrònica*, que valgué un nou triomf an en Guimerà y als artistes; *Jordi Erin*, el popular dialeg patriòtic, que interpretaren d'una manera excel·lent els senyors Viñas y Delhom, y una pessa de l'Aulés, *A Sant Cayetano*, que ve a ser una refundició d'*Els carboners*, y que va fer riure molt, ab l'ajuda de la senyora Baró y els senyors Capdevila y Nolla.

ROMEA.—Divendres passat s'estrenà *La noia maca*, de l'Ignasi Iglesias. Feia ara mateix dos anys que l'insigne autor d'*Els vells* no havia donat res al teatre, y per més que la seva figura d'apostol, durant aqueix període de temps ha tingut, potser, més relleu que mai ab motiu de ses gestes al Consistori, y fins ab sa intervenció en l'Homenatge-Guimerà, cal confessar que se'l anyorava en l'escena, y que hi havia una gran expectació pera conèixer la seva darrera obra, de la que ja algú'n cantà *a priori* un grapat d'alabances.

Y en mitg d'una actitud espectant per part del públic; y surant en l'ambient—per què no dirho?—una predisposició favorable per part dels que tenim la joia de comptarnos admiradors de l'autor, va aixecarse la cortina.

La noia maca es una xicoteta presumida y mal educada que... Però, a què contarvos l'argument si no es aquest l'objecte de la revista, ni'ns ho permet l'espai, ni val la pena d'entretè'nir's-hi? Lo que es *La noia maca* prou li han dit al senyor Iglesias els seus mateixos incondicionals, que li aconsellen que refasi l'obra de cap y de nou; el públic, ab els seus incessants, encara que respectuosos, murmuris d'extranyesa y desaprovació; els actors, ab la seva mal comprimida negligència al representar certs incomprendibles papers; y fins la propia empresa, a l'anunciar el *succés* en forma irònica que no dona lloc a dubte. Fixi's l'autor de *Foc nou* en lo que diu l'anunci del diari que tinc a la vista: «Exit de l'Ignasi Iglesias», aixís, entre cometes, que són tot un poema de picardia. Y efectivament, l'èxit del primer dia—y su-

posem que dels dies successius—no va ser de *La noia maca*, sinó de l'Ignasi Iglesias. No podia ser per aquell teixit d'incongruències y falsejats que, escena darrera escena, passaven pels ulls de l'espectador, sinó pel poeta del poble que en tantes ocasions ens ha fet sentir la sinceritat del seu cor generós; no eren pas per aquella acció esllanguida y monòtona, ni per aquell diàleg desplantat, ni per aquells tipus excentrics, ni per aquella

LA RAMBLA DE LES FLORS

Com voldrien convertirla la majoria dels nostres regidors.

psicologia més excèntrica encara, que'l públic ovacionava al nostre Iglesias al acabarse'ls actes, sinó pel bagatge que porta escrit d'obres admirables, y per les que produirà encara pera gloria de les nostres lletres. Però aquells aplaudiments dels primers actes venien a ser com un contra-sentiment del públic que pel fracàs temia.

¿Que en la comedia no hi ha res ben apreciable, ni tocs genials, ni pinzellades de mestre? Prou. Comensa per ser hermosa l'intenció,—malaguanyadament feta malbé per la tesis—l'idea mare, y ho són també algunes escenes, com les de la Baró y en Capdevila, els quals interpreten, junt ab l'Aymeric, els tres tipus més ben apuntats de l'obra, y altres passatges de conjunt plens de naturalitat teatral. Però ni l'estil, ni el procediment de comediograf se sostenen ab la fermesa que fora d'esperar d'un literat consumat y d'un tecnic constructor; d'aquí que la major part d'efectes semblin rebuscats; d'aquí aquelles entrades y sortides de recurs, a tall d'aprenent, y d'aquí que, quan l'acció deixa de ser insignificant, passi sobtadament a melodramàtica sense aquell primor de les mitges tintes a que'ns tenia acostumats en altres produccions.

Tots els judicis de premsa han estat—com rarament succeeix—conformes de tola conformitat en apreciar l'obra d'equivocació ben llastimosa, y tots fan vots pera que ben aviat el senyor Iglesias prengui una formidable revenja. Amén, y que no s'hi enfadi ab les crítiques ni ab els critics que, coincidint avui ab pasmosa unanimitat, li mostren, més o menys sincerament, tares y defectes que en un principiant passarien per alt. Al dramaturg llorejat, que gosa d'una reputació ja sòlida y escampada a tots els vents, no se li ha de *pegar*, ni aconsellar, ni advertir sisquera, però sí que cal ferli avinent que, com diu l'empresa de *Romea* entre cometes, una cosa es l'exit de *La noia maca* y una altra cosa l'«Exit de l'Ignasi Iglesias».

En l'interpretació mostraren tots els artistes una bona voluntat digna d'elogi, sobresortint-hi la senyora Baró y els senyors Aymeric y Capdevila.

NUEVO.—Vista *La diosa del plaer*, quasi be no'ns resta afegir res a la nota de la setmana passada. Allí la presentació es el tot; d'obra no n'hi ha gaire, y millor que no n'hi hagués gens. Moltes dones, molts quadros, molt vestuari brillant, y una musiqueta agradable sempre y fins bona, a ratos... Veusho aquí tot.

Una felicitació a l'empresa pel *derroche*, que ja es hora d'atèr-se an aquella dita: bona sembra, bona cullita.

PALAU DE LA MÚSICA CATALANA.—Es senzillament impossible donar una impressió dels dos concerts, que seran memorables, Thibaud-Granados; els que hi assistirem guardarem grat record, y per molt temps, d'aquelles dues nits passades en un dolc benestar; no hi ha manera de compenetrarse millor de lo que's compenetren aquets dos grans artistes; aquella execució sentimental que donen a les obres es, sens dubte, la que fa sentir més l'emoció que respiren les grans pàgines musicals dels Schumann, Mozart, Beethoven y César Franck; el públic va ovacionarlos totes dues nits, y la darrera els acompanyà, a la sortida, ab un esclat d'aplaudiments fins que's ficaren al cotxe.

Pera diumenge y dimars hi han anunciats concerts per en Rosenthal.

L. L. L.

Ruptura de relacions

CARTA DIPLOMÀTICA

Esquerpa amiga: Ben correctament, car no soc lerrouxista ni duc boina, suplico que no feu anar en doina aquet seriós y pulcre document.

En ell, si interliniat sabeu llegí, veureu quin cel més negre se us presenta per mantenirvos tan intranzigenta com heu estat, senyora, sempre ab mi.

Jo, l mateix que un mussol enamorat, de preferencies y de coses maques a curull us he omplertes les butxaques, y en cambi, vos, senyora, ¿què m'heu dat?

CHANTECLER

—¿Setanta dñes guapes diu que hi surten a La diosa del placer?
 —Sí, senyor; setanta senyores y un home.
 —Y, escolti, ¿que no li serviria jo, pera fer d'home?

Unes hores de tèrbola ilusió;
 un seguit de promeses suggestives
 que, al voler descambiar per efectives,
 me deieu no, que no, y ¡sempre que no!

Que no, si humil us demanava un bes;
 que no, si pretenia una abraçada...
 Ab aquesta continua canonada,
 entre jo y vos no era possible res.

Ni'ls meus prec's continuats, ni el foc d'amor
 que m'eixia pels ulls com lava encesa
 lograren inclinar vostra altivesa
 a concedirme'l més petit favor.

Sens pretendre entelar vostra virtut,
 amorós y prudent, jo sols volia
 fê'l que fan els promesos d'avui dia
 al trobarse en complerta solitud:

Donâ esplai ignocent an els sentits;
 veure d'aprop belleses perfumades;
 escoltar paraletes ensucrades
 y moure'ls llavis y fer corre'ls dits.

Mes, per' haverhi en tot contradicció,
 fins anant de brasset, per dar-me guerra,
 si'm vèieu girà'ls ulls cap a l'esquerra,
 vos, tot era mirà a l'altre cantó.

La mutua tirania dels aimants,
 si esclavitza, es també compensadora;
 la vostra no, m'volguereu sols, senyora,
 per tenirme lligat de peus y mans.

Y aquet constrenyiment, aquet glatir
 que, com un corc, mes forses consumia

m'haguera dut potsê a la Bogeria...
 o a un altre lloc pitjor que no'l vui dir.

El seny m'ha aconsellat; y ara, en secret,
 vaig a fervos coneixe'l meu proposit,
 perquè, senyora, ja tinc ple'l diposit
 dels agravis immensos que m'heu fet.

¡No vui rebre ja més humiliacions,
 perquè n'hi ha ben be prou ab les rebudes!
 Ja podeu dar, desde ara, per rompudes
 nostres velles y esterils relacions!

No vui saber l'efecte que us faran
 els extrems decisius d'aquesta nota.
 Sols us dic que, si'm plau, pendré xicota;
 podeu pendre, igualment, altre galan.

Cerqueulo tou—es un consell d'amic—
 y aixís, el dia que aniran mal dades,
 cruspírvosel podreu a caixalades
 lo mateix que si fos pa de pessic.

PEP LLAUNÉ

ESQUELLOTS

Desentenentse de l'acord pres per
 l'Ajuntament en la sessió de l'altre di-
 jous, ni un sol concejal lerrouxista va
 atrevir-se a assistir a l'inauguració del mo-
 nument al Doctor Robert. Ni sisquera
 l'arcalde accidental, qui, atesa la magni-
 tud de l'acte, venia obligat, quan menos,
 a rebre l'obra d'art, emplantada en siti
 public, que la comissió erectora entregava
 a la ciutat prenent per testimoni a tot el
 poble.

¿Per què van deixar de concorrehí?
 ¿Per escrupols politics? ¿Per por d'haver
 de sentir *Els Segadors*? ¿Per no posar
 en evidència al Governador civil, que tam-
 poc hi anava?...

Res d'això. Si no hi varen anar, va ser
 senzillament per no disgustar a l'amo.
 Don Alacandro potser els hauria renyat, y ells, homes lliures
 y de conviccions arrelades, s'estimen més desempenyar un
 mal paper que fer enfadar al caudillo.

Per altra part ¿què hi haurien fet allí, no tractantse de su-
 bastes, ni d'adquisició d'aigües, ni d'adjudicació de serveis de
 llimpiesa?

De totes maneres, el monument va inaugurar-se.

Y l'ausència dels lerrouxistes no va ser lamentada per ningú.

S'ha acordat que l'homenatge al poeta Emili Guanyabéns
 consisteixi en un sopar, que se li donarà demà, dissabte, a les
 nou, a la *Maison Dorée*.

Poden adquirir-se targes de convit al preu de 10 pessetes en
 l'*Ateneu Barcelonès*, Canuda 6.—*Institut Arts del Llibre*, Clar-
 rís, 73.—*Fayans Català*, Granvia 615.—*L'Avenç*, Rambla de
 Catalunya, 24.—*Llibreria Verdaguier*, Rambla del Mitg, 5.—
Llibreria Baguà, Cardenal Casañas, 4—y a l'Administració
 de L'ESQUELLA, Llibreria Espanyola, Rambla del Mitg, 20.

D'això se'n diu una nació adelantada!...

Copiem d'*El Diluvio*:

«*Santiago de Chile*.—El comercio exterior ha alcanzado en
 1910 diez y nueve millones.»

¿Eh?... Falta encara un mes y mitg pera acabar l'any y ja
 saben lo que puja el comers exterior fins al vinent 31 de De-
 sembre.

DURANT L'INTERINITAT D'EN MIR

—Que hi fora, la Bella Posturetes?
 —No, noia... Potser la trobaras a
 l'Ajuntament, al despatx de l'Arcalde.

Es clar que això sembla una mica extrany, però de que es
 veritat no'n dubtin.
 Quan *El Diluvio* ho diu...

De la mateixa ganaderia, o sigui del mateix diari:
 «Londres.—Han ocurrido graves desórdenes en las regiones
 mineras del País de los Gales.»

¡Pobres Gales!... ¡Quin disgust deuen passar!
 Sort que, a la quienta, els Gales són molts.
 Y es allò que diu el poeta:

«Les penes, ben escampades,
 resulten atenuades.»

Sigui com sigui, acompanyem a tots els Gales en el senti-
 ment.
 Y al *Diluvio* també.

¡Què mudada anirà, ara, Barcelona!...
 En l'espai de pocs dies estrenarà dues autoritats: Arcalde y
 Governador civil.

Admesa per en Canalejas la dimissió del senyor Roig y Ber-
 gadà—y aprofitem aquesta ocasió pera aplaudir la serietat del
 senyor Roig, que ha tingut el bon gust d'ensenyar pràcticament
 que la renúncia d'una vara no ha de ser cosa de broma—després
 d'uns quants dies de tanteigs y negociacions, ha sigut designat
 pera substituirlo el senyor marquès de Marianao.

En quant al successor del senyor Muñoz, que també ha dimi-
 tit, per motius, diu ell, de salut, sols sabem que es un diputat de

la majoria, don Manuel Portela, gallego ell, advocat y home
 sense historia.

Y prou.

Davant d'aquets nombraments, L'ESQUELLA, que coneix la
 seva obligació, fa punta al llapis y's disposa a amenisar les se-
 ves planes ab dues cares noves.

Demà *La Campana de Gracia* publicarà un article d'en Ga-
 briel Alomar ab el títol d'*El cas Pau Iglesias—El socialisme
 en el Congrés*, ont se tracta de l'impressió causada en el Par-
 lament espanyol per l'entrada d'en Pau Iglesias, y s'estableix
 la doctrina sobre'l *sabotage* y els demés accidents de la lluita
 entre'l capital y el treball.

El recomanem als nostres benvolguts amics de l'esquerra.

Diumenge a la tarda, a la plassa de l'Universitat, hi havia
 una pressa a omplir cantis a la font del monument d'en Robert!...

—De què cura aquesta aigua?...—preguntava una pobra dòna.

—De res, senyora—li van respondre.

—Ai ai! No diuen que es aigua de la font d'un gran metge.

—Sí, però, ho han fet pera desacreditar la ciencia. No sab
 que les aigües de Barcelona estan plenes de tifus?

Llegint la llista oficial dels pobres recullits pels municipals
 en la darrera desena:

EN ROIG Y BERGADÁ
 (entrant a casa seva)

—¿Sol altra vegada, don Josep?
 —No; m sembla que encara m'acom-
 panyen les simpaties d'una bona part
 de Barcelona.

«Un golfo que estava al servicio de un basurero.
 »Un cojo que se fugó al traspasar los umbrales de la Comisaría.
 »Un árabe alejandrino...»
 Un lector:
 —¿Què vol dir un *árabe alejandrino*?
 En Xavier Viura, que ha sentit la pregunta:
 —Un àrabe de catorze sílabes.

Els veïns del carrer de la Lluna demanen un fanal al Municipi.

Quina feinada se'ls gira, als set inspectors fanalers creats darrerament.

Perquè, a una petició tan modesta com representa el que 'ls veïns del carrer de la Lluna sollicitin un fanal, no creiem que l'Excelentíssim s'hi oposi ab gran tenacitat.

Ara...

Si els veïns del carrer del *Fanal* demanessin la lluna, aleshores fora diferent.

El arte de saber vivir, o Qui no pot segar, espigola.

En un sol dia, l'Ajuntament ha rebut els suplicatoris de tretze subvencions pera altres tantes associacions barcelonines, la majoria d'elles lerrouxistes.

Y com que l'altra *majoria* també n'es, això 'ns fa creure que les subvencions aniran endavant.

Ara no cal arribar a ser regidor pera viure ab l'esquena dreta.

Ara n'hi ha prou ab reunir-se tres o quatre, fundar un club *El Moniato* qualsevol y demanar diners a la caixa municipal... Que mai s'acaben, a la bota de Sant Ferriol.

Quina barra!

No fa gaires dies un acreeador de l'*orondo* Rafelet Marquina va empendre an aquest en un carrer de l'Ensanxe.

—No li sembla que es hora d'arreglar aquell assumpte?

—Sí, sí..., es veritat... Té tota la raó... No hi pensava... Permeti'm un moment que entri en aquesta escala pera lligarme'l cordó de la bota que se m'ha desfet...

Se fica l'home a l'escala; l'acreeador sent, de prompte, un timbre electric... rrring... rrring... y encara l'espera!

Abans els mal-pagadors s'alsaven *ab la bomba*; avui ab l'ascensor...

Se veu que tot progressa.

En Llimona, al col·locar la Font al mitg de la plassa, tot encarantse ab el bust d'en Robert, diu que exclamava:
 —Ja que al poble català, llavors, en vida, no vareu poder dar l'autonomia... al menos, *doneuli aigua!*

El periodiquet del *noi* Guerra del Río les emprèn, en el seu ultim número, ¿contra qui dirien? Contra Jesucrist.

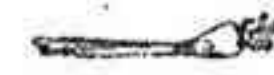
Diu que Jesucrist no era lliberal y que ho va demostrar no predicant *los derechos del hombre*.

Té raó en Guerra del Río; però, al nostre entendre, en la seva filípica encara s'ha quedat curt.

Perquè Jesucrist no sols no predicà els drets de l'home, sinó que no's dignà ferse soci de la *Casa del Pueblo*, ni prengué part en l'atentat d'Hostafrancs, ni s'entusiasmà ab les belleses de *L'Apòstata*.

Però, afortunadament, això no succeirà més.

Sabem de bona tinta, que quan Jesucrist torni—que tornarà, segons diuen els jueus—té'l proposit de no obrir la boca ni donar un pas sense consultarho abans ab en Guerra del Río.

Parlant del tèc regionalista del diumenge deia *Las Noticias* del dia abans:

«Asistirán al banquete 350 concejales...»

Diable!

Vetaquí una errada que porta més mala intenció que un miura. Perquè, ben mirat, *concejales y comensales* no deixen de ser dugues paraules sinònimes...

Tot gent que menja... o disposada a menjar.

QÜENTOS

Sortint d'un judici oral:

—¿Sabries dirme quin atenuant hi ha que pugui donar l'absolució an aquet criminal?

—La bogeria.

—Però si aquest home no ho es, de boig...

—Però'n són els jurats.

La Fineta, una nena de sis anys, pregunta a la seva avia:

—Que es molt vella, vostè, *baba?*

—Molt, ne soc.

—Y no té cap dent?

—Ni una.

—Doncs ja'm farà'l favor de guardarme aquet tros de turró de crocan...

Una prova ben ingenua d'amor filial:

—M'estimes molt, filleta meva?

—Sí, mamà.

—Molt, molt?

—Tant com si fossis un carmetlo.

Passejant un sastre en companyia d'un amic, se topa ab un antic client que fingeix no veure'l.

L'amic diu al sastre:

—Com es que no't saluda, aquet?

—No'n faig cas.

—Però... ¿que li has fet alguna cosa?

—Un sobretodo.

En Palaudaries renya molt enèrgicament al seu fill per haverlo sorprès ab un cigarro a la boca:

—Pobre de tu, si t'hi torno a atrapar una altra vegada!

—Aiai... Vostè be fuma...

—Què vol dir, això!... Que m'havies vist mai fumar, a la teva edat?

Als darrers *Trenca-caps*: A la Xarada I: *Avila*.—A la Xarada II: *Casador*.—A la Conversa: *Sever*.—Al Jeroglific: *No hi ha joc sense trampa*.

XARADES

I

Si vols menjâ ab gust y gana
y sens por que't fassi mal,
sisquera ves a *Total*
quatre dies per setmana.
Compra un porró de *dos-tres*
y encara que siga nou
mira no t'amaguïn l'ou,
fente'l pagar ab excés.
Ab el porró proveit
de *dos*, si per cas tens set,
podras fer algun traguèt
que t'alegri l'esperit.
Torna a-*hu* sens *dues-quart*
per més que vegis dressera;
no hi ha com la carretera;
bon camí y comoditat.
Si algú no m'hagués entès
y en saberho té interès,
vingui a casa, 603,
carrer Nou, segon, primera.

II

Quan les fibres separar
de lo cànem se vol fer,
molt *dos-terça* té de ser;
tot, per beure y regar,
neix en font, corrent al mar;
busca sê'l treballador,
hu-tres, en fret y calor,
y a un *tercera*, mantenir,
costa poc, si pot sortir,
ser un àgil cassador.

SADURNÍ MAS DE LOS VALLS

III

Dos-hu, la mà de ma filla
a *dos Total* Pacatilla.

A. B. (a) LO RECTOR DE VALLFOGONA

ANAGRAMA

Ab motiu d'estar en *tot*,
com que a *Total* aniré,
l'ocasió aprofitaré
per visitâ a mon nebot.

NOY DE FALSET

TARGETA

A. GALLAR DE PUIG Y MACIÀ

Formar ab aquestes lletres, degudament combinades, el titol
d'una tragedia catalana y el cognom del seu autor.

JOAN ANTICH PUQUÍ

CONVERSA

—¿Aont vas tan depressa, Eusebi?
—Fins al Palau de Justicia.
—¿Que te'n passa alguna de fresca?

—¡Y tant!... ¡Una mica massa!
—¿Ab quif?
—¿Que vols que t'ho torni a dir?...

PEP CISTELLÉ

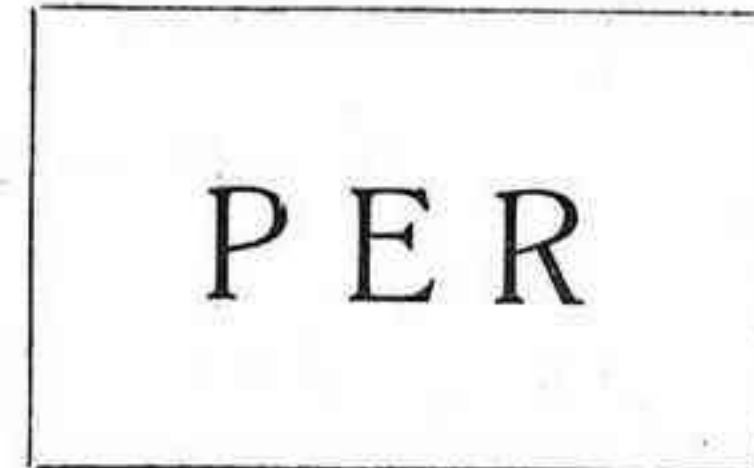
JEROGLIFICS

I

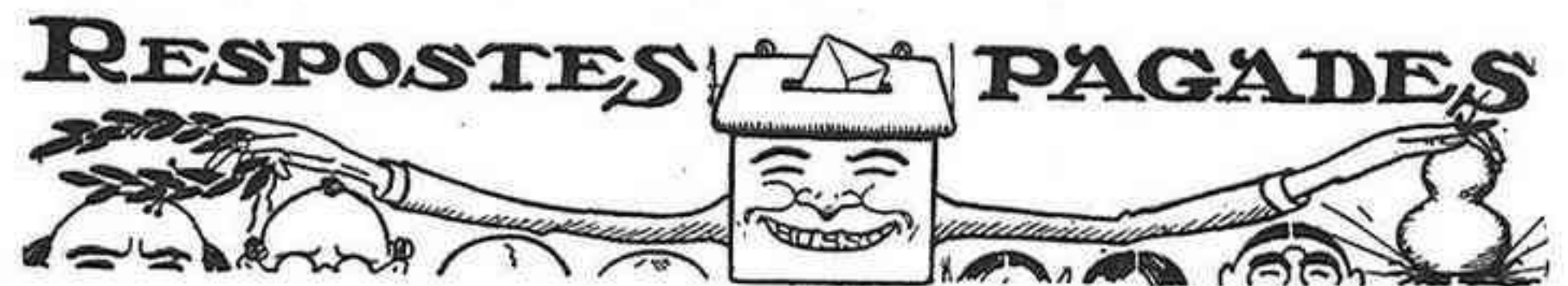

J. P. (a) DREYFUS

II

JOAN ROCABERT

R. M.: Gracies. Si no pot anar a un almanac, anirà a l'altre.—A. B. (a) Lo Rector de Vallfogona: Rebuda la remesa. Ens en enterarem ab calma.—R. Poron: De forma, no está mal. L'idea trontolla, sobretot cap al final.—Joan Martin: Són incorrectes en un grau superlatiu.—Ll. S.: *Rechassada* y *mariposas* són paraules perfectament castellanés. Aquest es un dels tants defectes de la composició.—E. A.: Això es més propi pera un diari dels de *cada dia*. A nosaltres ens manca espai pera tals disquisicions.—Pep Girafa: Allà va la primera estrofa:

CUENTU

*Conten de Napoleon
que era el celós de la guerra;
volia sempre més terra
y mai ne tenia prou...*

Doncs, veu? nosaltres ja'n tenim prou pera sapiguer els punts que calsa la seva musa.—J. C.: Aquesta literatura lapidaria solsament *cuaja* en la diada dels Morts.—Joan Duch: Massa tetric.—John: L'intenció es immillorable; res més que l'intenció.—F. B.: Tantes mercès. No podent anar a l'Almanac de L'ESQUELLA, li donarem, per això, un honrós destí.—J. Valls P.: Això de que'ls aucells, a l'hivern, tenen fred, crec que ja ho va dir en Victor Hugo; sinó que aquet no abusava dels diminutius, ni apelava al recurs de fer consonantar *floretes* ab *cosetes*.—J. Sadurní Mas de los Valls: Molt bé. Que consti en acta que la segona xarada del número anterior es de vostè y que, equivocadament, s'hi va posar la firma de *Noy de Falset*. Lo que envia entra al calaix de les conserves.

L'ESQUELLA
DE LA TORRATXA

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

Administració y Redacció:
Llibreria Espanyola,
Rambla del Mitg, núm. 20
BARCELONA

Preus de suscripció:
Fòra de Barcelona,
cada trimestre:
Espanya, 3 ptes. - Extranjer, 5

Número solt: 10 centims — Atrassats: 20

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Olm, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

LIBRO DEL DÍA

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque - Enciclopedia popular
- de la vida práctica para 1911 -

Comprando **EL AÑO EN LA MANO** se adquiere un sinfín de conocimientos en Historia, Agricultura, Inventos, Descubrimientos, Artes, Leyes, Astronomía, Literatura, etc., etc. — **EL AÑO EN LA MANO** publica 16 reproducciones de los más famosos cuadros de **GOYA**, impresos á dos tintas sobre papel estucado — Adquiriendo **EL AÑO EN LA MANO** se tiene una participación en *Un billete entero de la Lotería de Navidad*, y en un sinfín de regalos que se detallan en **EL AÑO EN LA MANO**

Precios: { Encuadernado en cartón **Ptas. 1'50**
{ Encuadernación de lujo, tapas oro y relieve » **2**

WALDO A. INSÚA **La boca de la esfinge** Un tomo: Ptas. 3'50

JOSÉ FRANCÉS **LA GUARINDA** Un tomo: Ptas. 3'50

Aviat sortirà

Almanac de L'Esquella de la Torratxa pera 1911

Grans reformes en el text y en la presentació

L'Almanac de L'Esquella pera 1911 constarà de 112 planes de gran tamany

SUMARI INTERESSANTISIM:

Una detallada monografia sobre la «Creixensa de Barcelona»: Un documentat estudi d'Historia Municipal: Una «obra de teatre» complerta: Un «Poema líric» sencer: Una «Novela» entera: Historia: Art Literatura: Folk-lore: Balls típics de la nostra Catalunya: Cansons populars de la terra: Jocs y joguines
Tot inedit y encarregat expressament pera l'ALMANAC

Dibuixos: Làmines artístiques: Caricatures: Reproduccions

COLABORADORS: Salvador Santpere y Miquel.—A. Rovira y Virgili.—Apeles Mestres.—Rossend Serra y Pagès.—Avelí Artís y Balaguer.—Gabriel Alomar.—A. March.—Joan Puig y Ferrer.—Xavier Alemany, etc.

Magnífica coberta a varies tintes — Preu: UNA pesseta

FEINA INUTIL

—Noia: els senyors de l'Atracció li pregunten que guarneixi una mica la fatxada ab flors y lestos...
—Puc ben guarnir y adornar, si els de dalt tot m'ho empastifen!

DEL BORN AL PLATA

IMPRESSIONS DE VIATGE per SANTIAGO RUSIÑOL

XXX

Les comissions

Aquet rengló que havem dit en du un altre. Quan tres homes de *parada* es troben junts, per lo que sia, ja tenim una comissió.

Aquí es terra de comissions.

Us volen convidar a un dinar; us troben al cafè i us diuen:

—Demà vindrem i el convidarem. El dinar serà a les dues i a tal lloc. Ja està encarregat.

—Moltes gracies, doncs, i fins a demà.

—No; demà ja tornarem a dir-li ho.

—Però si ja ho sé. Si acaben de dir-m'ho.

—Li ho hem dit, sí, pero no oficialment.

Esperi-s demà a les onze i vindrem de comissió.

—Vostès mateixos?

—Nosaltres mateixos.

—Però si...

—No's cansi, es costum. Ho sap perquè li ho havem dit, però ve a ser com si no ho sabés. Fins que li ho haurem dit *en fórmula* el convit no és convit, és conversa. Tot està a punt, tots l'esperem, però pera que consti *en acta*, hem de venir a notificar-li ho.

I aquells tres mateixos senyors l'endemà van a l'*hòtel*, i lo que havien dit de paraula ho tornen a dir amb oratoria! Avença un, diu uns mots *sentits*, els altres aproven i saluden, i des d'aquell moment no ignoreu lo que sabieu ja del dia abans: que havieu d'anar a dinar a les dues, am gana de *gala* i etiqueta.

Haveu de firmar la fulla d'un album destinat a fer un regalo, o una tombola, o un benefici: doncs sempre hi han tres senyors que us ho diuen el dia abans, però és com si no ho diguessin.

—Porti-m l'album, i el firmo.

—No pot ser.

—Però si el vull firmar.

—Que no pot ser. Hem de dur-l'hi nosaltres mateixos, però ha de ser a una hora senyalada, que vostè ens digui oficialment que ha acceptar la tasca, i remerciarlo.

I l'endemà arriben tres levites, amb un feix carrat, que és l'album, i us l'entreguen, quasi ab safata, i allavores sabeu del cert que heu de firmar, i en havent firmat, en comptes d'enviar un recado de que ja esteu llest, i que se'l poden endur, ha de tornar la comissió, i tornar a fer el seu sermonet, ple de bons mots i coses serioses.

Volen que aneu a algun casino a llegir algun treball dels que's llegeixen pera fundar una escola, un gimnas, un joc de botxes o una capella: tota la junta i tots els socis us ho han demanat a peu pla, en el cafè, al carrer, a casa, al mateix casino, i heu dit que sí, i heu jurat que sí, i els haveu promès l'*assistencia* per tots els sants i totes les verges; doncs... com si no haguessiu dit res; fins que ha vingut la comissió no'ls *consta*, i no s'enteren. Volen paraula de comissió. Lo promès en sense oratoria ve a ser com un document que no hi haguessin posat la rúbrica.

Aquí hi ha comissions pera tot. Si s'ha d'escombrar un carrer, en comptes de fer com a casa, que's va a trobar el municipal, aquí vinga comissió, que endressa un plany col·lectiu al president de la República; que's té d'anar a donar el pesa'm a la viuda de un bomber, que ha finat de mort natural: hi tenen d'anar tres veïns que visquin a la mateixa escala, i condoldre-s en conjunt; que la funció del teatre no agrada a la concurrencia: en lloc de protestar a fòra la comissió entra a l'escena i es planyen en corporació; que s'ha d'avisar la llevadora: hi té d'anar la comissió; que's té de arreglar un carrer, plantar banderes, convidar a beure, dur el noi a estudi, anar-lo a cercar, telefonar a l'«assistencia», avisar que's crema la casa: si no hi va una comissió, que's cremi tot, que no vinguin, que'l noi no aprengui i que ella no pareixi. Lo que no diuen tres homes és com si no ho hagués dit ningú. Les coses s'han de fer amb ordre, i un home tot sol no és prou ordre.

No: un home sol, si la demanda es un xic transcendental (i ja procuren ells que s'hi torni), no serveix pera res: no és complerta. Ser convidat, naturalment, per una sola persona, per molta autoritat que tingui, no

consta, no és prou solemnia; dites les coses am senzillesa no tenen merit. I no omplen. Sembla que l'home que diu les coses fòra de la comissió, és una tercera part d'home; i que si no les diu preparades i am posat de transcendència, el que escolta no escolta prou i no's fa carrec de l'assumpte. Parlar en mots corrents i senzills, clar i català, com diem nosaltres, sense estirar-se'ls punys, i ennuegar-se, i quasi commoure's pel dever de les circumstancies, sembla que no té importància, ni pels apurats que parlen, ni pel malhaurat que escolta. Pera fer efecte tenen de ser tres, com en els tribunals de justícia. Per això si d'aquells tres jutges, o tres magistrats (que sempre són tres), davant d'un home culpable, i per atzar n'hi falta un, pel sol fet de faltar-n'hi un el culpable respira mellor, i és que la comissió no és complerta.

Aquí sempre ho és, de complerta. A voltes en sobren i tot. No són tres: són sis, són vuit, són tot un rengle, però el que parla sempre és el mateix: es el parlador de la colla.

Ser parlador no és cosa senzilla. Enraonar en nom de tots sense saber els altres lo que pensen, com pot suposar el llegidor, no és pas cosa de les més planeres. Si aquell s'erra, s'erren tots plegats; si s'ennuega, tots han de tossir, i si se'n va de la llengua, tots tenen de mossegar-se-la. Si parlar per un ja costa prou, compteu lo que serà per tres. Si dur un cervell ja pesa i destorba, un terceto de cervells ja és el triple salt mortal de l'avinensa de pensaments, i si coordinar una idea ja vol molta serenitat, el coordinar les dels altres ja és un ramell de suggestió que sols el poden aguantar els que fa molts anys que comissionen.

La sort és que hi ha un formulari pera ús d'aquestes circumstancies. Pera convidar es parla de tenor, pera condoldre es parla de baix, i pera demanar, de baritono, i la sort és també que molts no parlen, senzillament perquè no pensen. Els comissionats *floreros* estan conformes am tot, ho aproven tot, s'adhereixen a tot. Venen a ser les majories de tots els congressos del món. Són carn de comissionat. Terregada decorativa, que, essent bons pares de família, bons marits, bons treballadors, en lloc de jugar a la manilla, que no fa mal més que al qui perd, s'entreguen a la vanitat de fer tornar solemniales les coses més senzilles, i de forrar de llautó i de llauna l'or de la bona intenció.

I lo trist és que no's diverteixen, i priven de divertir als obsequiats. Són els que als postres del dinar, quan l'alegria es general, i el vi fermenta l'imaginació, i els cors s'exemplen, i les mans s'estrenyen, i el caliu de la simpatia estreny els llaços de l'amistat; ells s'alcen amb un «*¡Oh, señores!*» que du un segell de cerimonia més gelat que'l *biscuit glacé*; són els que a tot entusiasme hi posen els punts i les comes, i és el protocol vanitós. Deu els castigui en el purgatori a escoltar-se els uns als altres.

Per què en aquesta terra argentina hi ha aquesta plaga de comissions? Com s'explica que en un país que, si el temps no és or,

quasi és plata, es perdin les hores comissionant? Que uns homes que sempre s'alaben de la seva democràcia sien tan ceremoniosos?

Aneu-ho a saber per lo que és. Ja vam dir al començament que a America un té d'avesar-se a veure les coses diferentment de com ens les mirem des d'Europa. Aquí cada home val per tres quan se tracta de fer *pesos*, i es redueix a una tercera part quan se tracta de cortesies.

Dèu ser que les cortesies no les poden posar a rèdit, i, preu per preu, volen ser amables, o ser lo que havem dit més amunt: que aquí la democràcia... es *macana*.

XXXI

Palermo

Deixem els comissionats, que prou feina tenen en fer el seu fet, i anem a dar una volta a Palermo; i a seguir un xic els voltants de la gran ciutat argentina.

Palermo, el passeig de moda, és el parc aon cada tarde van els cotxes i van els automobils a servir-se d'espectacle, a veure-s els uns als altres i passar comptes de la riquesa, com una teneduria del pujar i baixar de les fortunes, segons els cavalls de carn o segons els cavalls de benzina, els trajos, i els cotxers, i els sombreros. El passeig és molt gran i molt bell. Al costat d'un fonal d'eucaliptes, de branques penjant com a plomalls, es veu un passeig de palmeres que van a parar fins al riu; al mig d'un ramell de salzers, un petit restaurant, com una tenda que'ls inglesos haguessin posat pera fundar-hi una colonia, i entre'ls prats i els maciços de flors, el sembrador d'en Meunier, alguna estatua de «fill ilustre», i, destacant sobre tot, el monument an en Sarmiento, esculpit pel gran Rodin.

Aquet monument ha dat molt jòc. El jorn que varen inaugurar-lo, hi va haver protestes tant vives que fins el volien tornar a treure. Els que havien vist i conegut an en Sarmiento, que eren molts, deien que no s'hi assemblava; els que no l'havien conegut deien que'l cap era petit; alguns fins que era una burla. Es comprèn que en un país que, per bona voluntat, els han dut i els han enquistat tantes estatuas de sucre-candi, tants monuments de marmolista i tantes estatuas fotogràfiques, la genialitat den Rodin esverés a molts i els indignés. La major part dels que'm llegiu sabeu l'estil del gran mestre, i no us l'he de descriure, però el monument és genial. En el pedestal hi ha un geni volant, amb el cos i am l'esperit, envers lo nou i desconegut, a conquerir terres noves amb el foc del pensament i l'empenta de la joventut; a dalt, en Sarmiento sembla que ho entengui, i clou els punys, uns punys de lluitador, i apreta les dents amb energia, i tanca els ulls, i mira per dintre, i, dut pel foc d'aquell geni, pensa i avença am tanta força que's veu que a tots

els destorbs els passarà pel damunt pera anar al fi de lo que ell es proposa.

Els que no l'hem conegut de vista aquet creiem que era en Sarmiento, i aquet Sarmiento d'aquí a cent anys serà més ell que ell mateix: serà l'home de ses obres; serà el pensament i serà el símbol. Creiem també que aquesta estatua sintetisa tants grans homes que han vingut an aquesta terra am punys de ferro, am voluntat, am valentia i am força física, i s'han obert camí triomfants. Creiem que si aquesta estatua la duguessim a un país que no sapiguessin de qui és, dirien, al veure-la: «Aquest home ha sigut una energia, un Pizarro modern, o un Vasco de Gama. No un descobridor de terres, però sí un poblador d'idees; un frare que, en lloc de la creu, portava l'arada i el llibre.»

Però deixem-lo i anem enllà, que encara hi ha més coses pera veure, en aquest parc de Palermo, i la més interessant de totes és el jardí zoològic.

El jardí zoològic de Buenos Aires és un dels mellors del món, i sembla que sia natural que en un país cosmopolita, que hi venen homes de tot arreu, també el bestiar universal hi estigui representat d'una manera perfecta i digna.

Els animals de tot lo món, quan se troben acoblats, no sols són un espectacle dels més instructius i interessants, sinó dels més divertits. Els micos, a les seves gavies, amb aquell pujar i baixar seguit, i ara grata aquí, i ara allà, i ara menjant una avellana, i ara un pinyó, i després un cacauet, sense hores fixes d'esmorzar, ni de dinar, ni de fer beguda; amb aquell desordre tant agradable que fa planye a la gent d'ordre; amb aquell tant-se-me'n-dona digne de la llibertat, és molt més entretingut que cap espectacle de circ; els mussols, a dalt de la barra, sempre fixant-s'hi, sempre rumiant, amb aquells ulls que s'obren i tanquen com les pantalles dels llums que hi han als vagons de primera, amb aquell girar de coll que, pera fer-li donar mitja volta tenen de passar mitja horeta, amb aquella serietat de lo que són: de mussols, és molt més entretingut que una sessió solemnia de l'Academia de Ciències; els cangurs, amb els seus saltets, amb aquella exageració de les potes de darrera, que s'han gastat el material de les mans, del cap i del morro, i no més n'ha sobrat pera les orelles, fa més gracia que un clown yankí; l'elefant, amb aquella trompa que no para en tot lo sant dia, que pera menjar-se sis llonguets té de treballar quatre hores: tres de transport i una de gola, és molt més entretingut que'l lluitador de més força bruta; i els pelicans, menjant-se'ls peixos com si's mengessin una truita; i les cigonyes, anant a peu-coix; i aquets aucells tant estranys que ni a la seva terra els coneixen, i la xerrameca dels lloros, i l'escandol de les cacatúes, és més divertit, però molt més, que tot lo que l'home pugui fer pera divertir els companys de vida, i això que arriba a fer coses que una bestiola no les faria.

A més d'aquets, en el zoològic hi han els

que no fan riure, senzillament perquè fan por. El lleó no fa riure, i el tigre menos. L'home sap massa els jocs que gasten pera tenirlos franquesa; hi ha l'aliga i el condor, que tampoc fan gaire gracia, i és que un veu a sota les potes uns unglots tant esmolats que no senyalen res de bo; com no fan riure ni les panteres, ni els llops, ni els jaguars, ni les guineus, per ser besties de dentat; ni els serps, per ser de rosca; ni tota bestia que porti al damunt alguna eina de les ofensives que un sospiti que les fa servir pera ofendre la pell del proxim.

Tot això i molt més, però molt més, hi ha en aquell jardí zoològic, i tant les besties que'n direm de broma com les series i decoratives, vegeterianes i carnívores, estan aquí tant ben allotjades, en jardins tant regis, tant variats, pera recordar-los el paisatge que cada una havia vist al *terreno* de la seva patria, que no hi ha motiu d'anyorança ni de planye del seu destí.

L'únic que's mor de tristor és el pingüino, i es que'l pingüino no's pot saber si és un aucell o una persona. Segons com un se'l mira sembla un peix al que li haguessin sortit plomes, i segons com, sembla una abadesa, o un senyor am capa, o un congregant. Té braços d'home, però no té dits; té potes d'oca, però porta mitjons; té cos d'anec, però camina dret; té posats de senyor Esteve, però té bec, com els aucells; i si, per una part, és reposat, per l'altra té tant mal caracter, que quan li tiren acid fenic, per qüestió... de disciplina, dona una mirada als guardians que si pogués els esclafaria.

I el pingüino està trist i aburrit; i mentres els altres tenen fred, ell sua; al país de la carn menja de peix, i es mor de calor, d'anyorança o d'inconsciència, lo que prova, segurament, que, ja que les besties s'aclimaten i els homes intel·ligents també, els que moren d'anyorança solen ser els de mena pingüinos, que no són peix ni són persona; i per això deu ser que en aquesta terra, la bestia natural i l'home natural ja d'arribada s'hi troben be, i els que fem quadros o fem comedies, pingüinos de la raça humana, que no som prou oca ni prou cigne, am tot i admirar aquet país no'ns hi acabem d'aclimatar. Hi fa calor i hi sentim fred; hi ha benestar i hi sentim angoixa; i és que certa civilització s'ha fet pel sentit comú, i els desviats no sabem gaudir-la.

Sia com vulga, aquet Palermo, pels seus arbres, pels seus jardins, per les seves estatuës i passeigs, és un dels llocs més hermosos, i si s'hi moren els pingüinos és culpa d'ells, que no saben viure al cor de les ciutats modernes.

XXXII

Els desmais

Eixint de Palermo i anant més enllà un pren un vapor, se'n va riu amunt, i per entre'l Paraná i l'Uruguai, — dos rius immensos

que a l'ajuntar-se formen un delta de moltes llegües — va trobant canals i més canals, al voltant d'innombrables illes.

Aquestes illes son poms de verdor, d'aquella verdor atapaïda, com no n'hi ha idea en la nostra Europa, i aquella verdor impenetrable la formen boscos de desmais.

El desmai, com tots sabem, simbolisa, a casa nostra, l'arbre romantic per excelencia. Tots recordem les estampes del desmai fent ombra als panteons, am les Elvires i Laures plorant damunt de la «llosa freda»; el poetes de cabells llargs, esclavina i botes altes fent versos a sota la seva ombra, o les parelles d'enamorats enllaçant els noms en una soca. En els bons temps del romanticisme, allí ont hi havia un desmai hi brotaven versos d'amor, de desengany i de suïcidi; allí ont hi havia el «cor anyorat», allí hi feia ombra un desmai; allí ont hi havia una glorieta, les branques del desmai hi feien ombra. Les noies palides els somniaven; les neurotiques Clorindes se'ls feien dibuixar en els albums pels dibuixants de cabells llustrosos; fins els barbers, en treball de cabells, en brodaven cartolines, i el desmai venia a ser el símbol de l'amor etern, dels grans juraments, dels cors ferits i de les grans anyorances.

Doncs be: d'aquest arbre poetic, que l'Alfred de Musset en demanava un que li ombregés la seva tomba, aquí no n'hi ha un: n'hi han boscos; aquí no es l'arbre solitari: es l'espessor de centenars d'illes i la verdor de l'immensa plana; aquí no serveix pera plorar-hi, ni fer-li odes, ni dolores: els practics homes americans el fan servir pera fer-ne llenya; i, oh desengany de la realitat! d'aquells troncs pera gravar-hi noms enllaçats am la fletxa d'or en fan collars pera'l bestiar, i fan servir la poesia per eina de llaurar la terra.

Sia com vulga, els desmais hi són, i mentres viuen i tenen ombra, fan d'aquestes illes del Plata una de les coses més belles que's puguin veure en aquesta terra.

Seguint am la barca riu amunt, se'n van trobant sempre a cada banda, i, com dues cortines frondoses, deixen caure el rossec de les branques, que's mullen contra la corrent. Hi ha llocs que formen dos grans murs, tancant les gran frondositats; n'hi han com plomçols d'aus exteses en aquelles voreres, o com cabelleres gegantines, agegudes vora de l'aigua; n'hi han que s'enfilen cap amunt, i al ser enlaire, com per cansament, es deixen caure desmaiades, i arreu tanquen la visió, i fan pensar d'aquelles illes les coses més misterioses.

Se'n passen tantes, d'aquestes illes, sempre voltant per canals d'aigua; se'n troben tants, de desmais, sempre fent de muralla, que arriba un moment que l'home's perd, i l'esperit sembla que s'aturi, i un no sap si allò són tombes de gegants dormint aprop de l'aigua, o temples d'idols ignorats, o bocins de planeta que neden. La sensació és tant estranya que un no troba comparació. Venen a ser les primeres linies que ha inventat la Naturalesa abans d'haver-hi arquitectura; la

fermentació de la terra estilisant-se i fent-se paisatge; el desbordament tornant-se ordre de linia que neix, i al neixer es cristallisa en forma de branques. Cada revolt és una sorpresa al mateix temps que monotonia; cada illa un vers, cada agropament una estrofa, i totes juntes fan un poema: un poema indefinible, en que'ls mots són fets de desmais que van rimant a cada vorera.

Baixem en una d'aqueixes illes, i, am grans treballs pera poder passar, entrem pel mig de les bardices, i lo que veiem és espectacle que no l'oblidarem mai més. Entre'ls desmais, els eters desmais que'n fan l'espessor i la bellesa, hi trobem un jardinet, que no sabem si és allí perquè hi és, perquè l'hi han dut, o be perquè l'hi hem somniat, tant extrany i nou és pera nosaltres i d'una poesia tant nova.

Figureu-vos que'l jardinet és de murtre i boix retallats, com un bocí de Generalife, i que la flora d'aquesta America l'hagués invadit pera ofegar-lo entre les branques tropicals i l'espessor de l'herba humida. Els dibuixos a terra els han esborrat la volior de plantes que creixen com esponges fetes de flors; els troncs dels arbres s'han inondat per una aigua plena de fulles que semblen dormir, com febrosenques; les enredaderes estrenyen els arbres, com arrels d'orquidees monstruoses, deixant anar un fruit vermellós que no se sap si és fruit o si són metzines; i els salzers, a dalt, com un mantell, ho colguen tot dintre una humitat feta de terra que fermenta. No's veu un bocí de terra que no tingui el seu formiguer: mils de formigues fent montanyetes com abcessos de l'humitat; no hi ha planta sense l'aranya am colors d'or fos i de bronze, extenent les teles entre les flors; ni hi ha flor sense papellona, amb ales de vellut negre. És un jardí que se somnia. És un jardí que pera pintar-lo també's tindria de ser insecte, i poder viure en aquell fons fet de febres i de bellesa.

En eixint d'allí es pon el sol. Per entre'ls llistons dels desmais han entrat esquitxos de foc colorint-ho tot am pinzellades. El jardinet ha anat adormint-se; els formiguers queden deserts; les aranyes s'han reclòs; les papellones pleguen les ales i no més fa moure les plantes algun serpent que rellisca.

Eixim d'allí i altre cop al riu. Tornem a trobar els desmais, formant, com sempre, en les dues voreres dos grans murs solemniats. En aquella hora i en aquell indret la pau és tant gran, el riu tant quiet, que'ls arbres, passant, passant sempre, am sos mantells funeraris, semblen guardar algun enigma.

Mai hem sentit una pau tant fonda i tant definitiva.

Les branques caigudes dels desmais han desmaiats el nostre esperit.

(Seguirà.)